

המחנה

עתו שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב ישבת

מחיר החתימה על "המחנה" עם ההוספה הספרותית החדשה רמת המצפה:

כאוסטריא-אונגריא:
השנה . . . . . 7 כתרם
החצי שנה 3.50
רבע 1.75

כא ש"כנז:
השנה . . . . . 8 כתרם

ביתר הארצות:
השנה 9 כתרם — 9.50 פראנק.

ע"י "המחנה" בלי ההוספה הספרותית אין החיוב.
אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גדל השמה

ברכת מו"ב 60 הל"ה בראש הגליון שני כתרם.

גליון בודד 12 חר"ה.

המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם מקום בית הדאר הקודם.

קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918 האדרסה לבית המערכת ולארמניסטריזי ה

„HAMICPE“
Kraków.

(בהוצא לארץ לחיטיה: Oesterreich.)

Kraków, 3 Grudnia 1909

גליון מזמ.

הראשון ב' בסיון ו' ישיבת ת"ע

אף החסיד שבחסידים כזה משלה בתו שמה. אצל האנשים האלה, שההרגל והמנהג הם אור לנתיבותם, היה גם למוד הבנות כב"ס קתולים במעט למנהג, שאין להרהר אחריו. והנשמה היהודית מתפלצת והלב כואב ואין מושיע. איתם היהודים החרדים, שאינם נוהגים את בהוריהם לקרוא בעתון עברי ובספר עברי מהשש מינות, נוהגים לכתחלה את בנותיהם ורוכס גם את בניהם, ללמוד בספרים מלאים קתולות. האין עיד הרגשה בתוכנו? אלו קמו כל האבות החרדים באיש אחר, לבנותי שלה את בניהם ובנותיהם ללמוד בספרים באלה, העלולים להטות את לבבות הקטנים מאחרי אמונתנו, או היו הקהלות והנהגת התנוך בגליציה מוכרחים לבקש איזו עצה, לחסיד המכשול מדרך עמנו. אבל כלם שתקו. כלם קבלו עליהם את הנעשה להם ברצון, כי אין מי ידבר בעדנו, אין מי ידאג בעדנו, יתומים עזובים הננו ובא-כהנו במועצת התנוך הוא פרופסור ליאון שטרנבך; וגם אפטרופסי היהדות שתקו. הם מושגחים רק שלא יכוננו בתי-ספר עכרים, שלא יפסרו ח"ו את הסטודנטים מהלול שבת ושלא יקמו ר"ל רבנים יודעי דעת, אבל לא שלא יעשו את כנות ישראל לקתוליות. זה נעשה ע"י נכרי ומותר הוא לדברי המחטט. אך מה שלא עשו הרבנים, שעליהם מוטל

היהודים וילדותיהם ונפשותם הרבות סופנות אל קרבן את הרוח הזרה, המכנינת לשמר כמלוא מובן המלה. בכל הארצות ישנם ליהודים בתי-ספר לעצמם רק לא בגליציה, כי בעת שנוצר הוק בתי-הספר לעם נמנעו עוד כל יהודי פולן משלוח בניהם שמה, למרות החובה וגם הצליחו להשתמש שנים רבות מן הלמוד הכללי ולא היה צורך כב"ס. אבל הזמן עשה את שלו, גליציה ויושביה אינם שונים במאמר מארצות אחרות ויהודי הארץ הזאת אינם צדיקים יותר מאחיהם בכל העולם, אלא שהארץ הזאת התאחרה בתקדמותה התרבותית, לפי שעמדה עד כה תחת שלטון אצילים, הרוצים בכערות העם לתועלת עצמם. ואולם סוף הגיע ויום הזמן גם הלום. גליציה באה תחת הנהגה דמוקרטית, לפי צורתה הלאומית הקתולית, שקבלה הדמוקרציה פה. יושבי הארץ מתפתחים ועמם גם היהודים שאינם יכולים לעמוד בשום מקום ובשום זמן נגד זרם הסביבה. היהודים שולחים עתה ברוב הערים את בניהם ברצון אל בתי-הספר ואת הילדות שולחים כלם, בלי יוצא מן הכלל אף החסידים הקנאים, ומאין כ"ס ליהודים הם מוכרחים לשלחם אל כ"ס קתולים וכאשר הנהיגו בשנה הזאת את הספרים החדשים, העשויים להרגיל את לומדיהם לדוח הקתולית וכרוממות קדושי הנצרים, לא נמנעו

הסירו מכשול מדרך עמנו!

כמו יתום נעזב תועה הם היהודים באוסטריא, אין מנהל להם ואין מקצבם, אין מי ידרוש מטפטם ואין מי ימליץ בעדם. על כן בכל מעשה אשר תעשה הממשלה או אחר ממוסדי המדינה לטובת יושבי הארץ בכלל, אינם מעלים כלל על דעתם את יחס היהודים אל המעשה הזה, אשר בהכרח נוגע הדבר גם להם. כי מי זה ישים לב לאנשים, שאין להם פה לתבוע ולהכיע צרכיהם? ובפרט כמדינה, אשר עמים רבים מתאבקים בה תדיר וכל אחד תובע בחוקה את אשר לו וחוטף כח מה שיכול בורוע, מבלי חוס על אחרים. אנשים היודעים הסרוגנו זה בקשו ליסד אגודת קהלות, לאגד עכ"פ כאגודה חלשה את כל יהודי הממלכה, למען יהיה מי ילך לפניהם ומי יעמוד להם בעת צרה כללית וכאו אנשים קלי דעת, שאינם בקיאים בעניני הצבור אף בתינוק בן יומו והפרו את המחשבה הטובה והשיכו את היתום הנעזב והתועה לכדידותו ולכשלונו.

צרה כללית חדשה מנייש כל יהודי עתה בגליציה, מלבד הצרות הישנות, שאנו גיילים כבר בהן, כספרי הלמוד החרשים של בתי-הספר אשר לעם, שתכנס טלא רוח קתולית ובהם רומדים ילדי

והם מהימרים בנשיאיהם, שלקחו להם בתקיפות ה"פריץ" או "הכסף", מהעמרים בקניני העם ופונים ערף לצרכיו הנחוצים.

ויהיו הרבנים עכדים נרצעים לראשי-קהלה הדיוטים ול"בעלי-בתים" מחסידי עמי-הארץ.

ויהי העם כפוף תחת פסיעות נסות של אחיו-מוצאו, אחיו-מוכרו, אחיו-משעבדיו...

... והכח הדוחה, אשר כיעקב רומבורג, מוציאו מגדרו ומחוגו הצר. רואה הנהו, כי השתיקה היא פשוט הסכמה לחניקת נפש האימה בקהלתו, והוא מתבונן להיות דב-פעלים.

והפעולה מתחילה בשלילה; מהתנים פרנסים, שבחם קצר להוריש את יהדותם לזרעם, שנעצמם טובלים הם את בשרם במקואות — ובניהם כבר שקיעים בטומאת התבוללות קיצונית. ואם אי-אפשר להם לנדוד בכיתם הם, כמה רב כחם המוסרי לפעול כמובן היהודות על פני עדהם?!

ויש חסרונות זקוקים לתקונים, כי ה"קהל" מסודר — ואין סדרים. הפרנסים — או איש איש לבצעו, או דוכבים על גבי הצבור העני. טובת-הכלל אין לנגר עיניהם ועניני הקהלה מתנהלים בעצלתים. נדחקים הפרנסים כשמניעים ימי בחירות, ומתרחקים מכל פעולה כשהם ממונים.

ויש חשבונות שצריכים בדיקה, ויש מגרעות שצריכות הרחקה.

ל"בקר-חולים" — מדה שהצטינו בה ישראל

עוז ותגכש לו: רא מהם אהה ולא מהמונם, כי שאר-רוח לך, על-כן קוננה הכרת האמה בלבך, מחך עיול להביא בחשבון הבקרה כל עליה, ואי-אפשר לך להשלים עם המצב השורר...

וליעקב רומבורג אשה וכנים, גם צרכים, והוא עוסק במשלח-יד ומכלה את עתו לפרנסתו. ואז הוא מנסה לגרש את ההרהורים הפרים בעניני עדהו, המדריכים את שלוהו, עוצם עיניו ומתנבד על געלי נפשו, ולוחש לעצמו: מאחר שכל התקפים בעצה אחת, ופן השאר אין גם אחד מהקומם — משמע ניחא להם — ואני מה אעשה בהיותי יחיד, פרט, ומחויב לדאוג לעצמי ולביתי... כן הולך ומתהווה בקרבו מעין פרינציפ, שלא להתערב בעניני הקהלה. אבל — עוד הפעם באו איזה כח נסתר, פורק ושואל, צופה ומכקר, והוא דוחה, דוחה...

אי-אפשר לנענע ראש על כל נל וגל...

... והענינים יגעים ומסובכים, ועליהם עומדים כהני-און, בעלי-ידוע כספית או מדינית, ומנצחים על הפקעה, שישתבכו החוטים הלאה.

אחוז רועים תועים בקרני איל-המוריה — ישראל — באו בהיכל הקדש — ההנהגה — ומזבחים לאלהי נכר — לאומיות אדוני הארץ.

תחת זקני התורה עלו פרחי עמי-הארץ, תחת צאצאי אנשי-השם קמו בני בלי שם.

תחת אנשי-רוח מוקירים כבוד עמם, קמו אנשי-חמר, מוכרי בכורה בעד כצע.

פיליטון.

הרכנת הראש.

מאת ראובן פֶּאָהן.

... והכרת-האמת הטבועה-ברבו של יעקב רומבורג לא נתנה לו מנוח.

כי המנוחה באה רק בעקב שביעה-רצון שרמה או בתור הוצאות עצולה מכוסאה במין "מאי איכפת לך".

ואולם לו חסרו התכונות האלה; כי לבו לבג רגש לא יכול לקבל את הנעשה כמו שהוא עם החסרונות והמגרעות, וישפיע על מחו, אשר הפך את הרגשה במיטב הניון להשקפה כוללת וידיעה ברורה. וגם ההרגל, השולט באנשים עצלי-המחשבה ונחשלי-הפעולה, לא יכול שפוך עליו ממשרת הרדמתו, להשקיט את חושיו.

וישמור יעקב בלבו את הכרת-האמת ויהי כמסים נוסם, וישא את נסד הניונו, אשר ההקוממו כנגד כל מעוות, וימאה — רק במחשבה.

יש אשר קנא באנשים — ואלה הם, כמובן, הרוב — שאין להם משלהם מאומה, לא רגש ולא הכרה, לא רוח בקרה ולא הגיון נוקב ובודק, רק מושפעים הם מן הסכיבה וההרגל ושלמים עם כל האדם ומעלליו.

ויש אשר נפשו — כסתר הביונה — תרוך

הדבר, מה שלא עשו ראשי הקהלות, שהתב בידם ומה שלא עשו בעלי הכתים אבות הילדים המסורים לנכרים, עשו ראשי הציונים בגליציה. יאמרו על הציונים מה שיאמרו, אבל לא יוכלו לבחש, שהם רב האומה, שכל רגש יהודי מוצא הר בלבם בראשונה. הם ירעו את אשר נעשה לנו ובראותם, שאין עומד לנו מכל שדרות העם, קמו הם ובישיבת הועד המרכזי שר ציוני גליציה החלט, לפנות בקול קורא אל כל ראשי הקהלות, לעמוד על נפשנו, לנסות להציל את בנינו ובנותינו מן הרוח הקתולית, שהם נתונים בה בכתי-הספר.

כאשר בקשו קצת רבנים לנסות להציל את הסטודנטים וחלול שבת מהו בהם אפטרופסי היהדות מקצה צפון המדינה הזאת, היושבים בחורים ובקבנות השבות ואינם יודעים את הנעשה במקומות אחרים. כאשר נוסד בית ספר תיכוני עברי בקראקא ע"י אנשים צדיקים וחרדים על תורתנו, שלא השתכח בישראל, קמו המהכלים ההם וצחקו צעקה גדולה, בהתפלצות עשויה וכלי רוח נכונה, הצילו, חלצו נפשנו, כי רוצים להביא בני ישראל לידי שמד ויהיו כשםבמקשים באמת, בלי שום נזמא ותפלגה, להביא בנינו לידי שמד, הם יושבים במנוחה שלמה על כסאותם ומחשים והציונים קמים להציל, היקמו גם עתה המוזיקים ההם, להפריע ולהציל את ההתנכלות הזרה על בנינו להעבירם מרתם? אי אפשר הדבר, אם כתלמידי כה"ס התיכוניים הם מדמים כבערותם, כי רק אחד בעיר שלמה הוא מישראל וע"כ הם רוצים להרוס מתוך קהל ישראל, הן אי אפשר שלא ידעו, כי אל כה"ס לעם שולחים היום גם החסידים ככל הערים את בניהם או עכ"פ את בנותיהם. אם לא יקום איזה מעצור, שלא נוכל לשער מראש, יצליח המעשה הזה, לעורר את ראשי הקהלות, לקום כאיש אחד, להציל את בני היהודים מן השמר. החובה על כל חברי מועצות הקהלות, הקוראים את הדברים האלה להתאמץ, שיצא הדבר מהרה אל הפועל, שישמיעו כל יהודי גליציה בפעם אהת קולם נגד ההתנכלות על נפשות בנינו ובנותינו. הממונים על ההנך בגליציה יוכלו לתקן זאת בהדפיסם בשביל בני היהודים ספרי למור בהשמת הפרקים הקתוליים או שיעזרונו לנסד בתי-ספר יהודיים בכל עיר ועיר. את האופן האחרון בודאי

מאז — אין פונים, ובית-החולים בבית החרם. בבנין בית-מרחץ משקיעים ככל שנה הון, שגוברים ממסי העם — והבנין לא יגמר...

ועל כל אלה המגרעות: חנוך-הבנים פרוע, ואין דואג לתורה החולבת ומשתבחת. לא תלמוד-תורה בהונן ולא בית-ספר-עברי. מעבר מזה התפרפרות בשעה אחרונה של אדיקות עורה בין כתלי חדר מעופש, ומעבר מזה כחש ומרי בכל קניני העם לעין השמש. ורוח ישראל סבא — מחכה לחדש-נעורים... והולך יעקב ומוחה בקרת עזה ומוציא דין קשה, כי הכל רעוע ואפילו הטוב שבישן כחו רק לבד היותר ב"ש, ואל העשה" במקום שנחוצ פעילות ומעשים.

בשהגיעה שעת ה"קתל" הישן — במובן אחרי פרובוסים ופרוטסטטים — להפטר מן העולם, חשב יעקב יוטבורג, כי עתה הגיעה שעתו. אף התקפים מבינים בשח, כי נצרך כח-רענן כמיהו, איש-רוח, שיביא חיים בעיני הערה... הפעם תחל פעולתו בחיוב...

ואולם — למרות בשרונו ושאר-רוחו ולמרות כל הבנותיו — מלבד שלא העמד על הכחירה, אף קהל הבחורים לא תמכו בו בראוי. נבחרו נופלים יפחותי ערך ממנו, רק הוא לבדו לא.

... מבינים את האדם רק בשמר כין את ראשו.

לא יחפצו ויהיו מוכרחים להסכים להוציא בשבול היהודים ספרים אחרים בלי פרקים קתוליים ותמונות קתוליות.

ומאת החברים החרדים בועד המרכזי הציוני וביהיו הועדים הציונים נבקש, שלא יתנו את הדבר הזה להשתקע, אחרי שנתעורר כבר. יתאמצו ככל כהם למחר ולהחיש את המפעל הגדול הזה ויראו יהודי גליציה לסי יש לב עברי ונפש מי מרגיש בצער אומתנו ובעלבון רגשנו הדתי ותלאומי, המחולל יום יום כלי המלה, יען יתומים אנחנו ואין מנהל לנו. חלילה להשמיט את הדבר, כי בנפשנו הוא!

ובכל מקום ומקום, שיש איזה צד אפשרות להכין בית-ספר ליהודים, ב"ס ממש, שילמדו בו גם תורה וגם עברית וגם פולנית וכל עניני הלמוד שבבה"ס הכלליים לעם, כדוגמת בית-הספר למופת אשר בקראקא, העומד לנס עמנו לתפארת כל בית ישראל — במקומות אלה יתחילו נא כל אלה, שלכם דואב לשבר עמנו והיודעי מהסוגנו להשתרל ע"ד יסודו. ומה שהצליחו עסקני צבור בקראקא — אמנם אחרי עמל רב — יצליחו גם בערים אחרות בע"ה, אם כבר נעשה בה"ס הכללי למוסד לצודר נפשות יהודים אי אפשר עוד לשבר, כמנוחה, ומה שעזתו פרנסי הצבור בגליציה לפני ארבעים שנה יתקנו עתה כאשר באו מים עד נפש ואל יתנינו עד שלא יהיה עוד מה לתקן. מקרי בריחת נערות אל בתי הניזירות הולכים ומתרבים וכבר נעשו למעשים בכל יום עד שאין איש שת לב אליהם. ומי לא ידע היום, כי זהו פרי ההנך הקתולי בכתי-הספר הקתולים, שאין לבנות ישראל חנוך אחר זולתם. הנערה שלא תבין את היהדות ואת רוח עמה, בעוד שהוא לומדת להבין את הקתוליות ולהקירה ולהכבה ולהתרועע עם קתולים, איך לא תלכד ברשת הפרושה לרגלה? רק פלא הוא שלא כל הנערות תברחנה. עת היא הנדרר פרצנו ואם לא עכשו אימתי!

שנינים מדינים

המבוכה באוסטריא, בית הנבחרים נפתח בדאנה ובפחד מפני משובת המשכים ואולם המשכים נלאו קצת והשיבו אל לבם, כי אין לקבל את האחריות עליהם מכשול עבודה הכית והסכימו למסור את כל עניני ההצעות הנחוצות ע"ד הסכסוכים הלאומיים לידי ועד מיוחד ולהת לפרלמנט לדון ע"ד קצבת הממשלה לפי שעה. לע"ה הן הבית על דבר הצעות נחוצות אחרות, ובאשר יגמרו יחל הכית להועץ ע"ד קצבת הממשלה וביניהם יגע הקלוב הפולני לפעול על הממשלה לשנות את דמניסטריוס ולהחליף מניסטריוס אחרים בחפץ המשכים כשבר על התם את הבית לעבור, כפי הנראה יעלה הדבר בידם וגם האשכנזים יסכימו אחרי שוחרו גם המשכים על האבסטרקציה. ובאונגן אין עוד שנוי לשיבה. הקיסר עומד על דעתו, שלא לתת שום הנחות לאומיות. למדיארים והממשלה האינגרית והפרלמנט אינם רוצים לעשות חיבתם בלי הנחות. אם יפתח הפרלמנט יעשו הקנאים אבסטרקציה

המצב ברוסיה. לכאורה שקטה הארץ והרוסים יתענגו על רוח שלום, גם הארמה נהנה יבולה בשנה הזאת ורוסיה מלאה בר עד אין מקום ומסלות הברזל אינן יכולות להספיק עגלות להעבירתו אל המקומות שנמכר שמה או לחוץ לארץ עד שירקב הדגן. גם לפי דעה הדומה כבר שקטה הארץ והיא דורשה, להתחיל להוציא אל הפועל את ההבטחה הטובה, שהבטיח הצאר לפני ארבע שנים בונה את חקי הקונסטיטוציה. אך לא כן דעת הממשלה. היא הארה את המצב בדומה בצבעים שחורים מאף כי תנועת המרידה מהגברת דווקא עתה בכל רחבי הארץ ואין לבטוח עוד בשלום והיא דורשת כסף רב להרבות שוטרים בארץ להכחיד את המורדים. גם בפולשיקה

החיצונה אינה מרגשת את השלום והיא עושה החכולות שונות להשיג איזו שלומים תחת ההפטר הרב, שהשינה באיזו המורחית ובמזרח הקרוב. על פיה מתחברות עתה שלש ממלכות הסלכים אשר בחצי האי הבלקני, בולגריא וסרביא ומונטניגרא לאנורה אחת נגד אוסטריא ובסמך על רוסיה. מלך בולגריא בקר את מלך סרביא ומדברי המלכים נשמעה משטמה לאויב הכללי אוסטריא וחה יתרה לכונן הסלכים וגואלם אשר בצפון. — גם בפניגלר עושה רוסיה חדשות, למלא במדינה העניה הזאת את חסרונה שחסרה באיזו. ממשלה רוסיה חזרה לכסל את חרות פיגלנד, כמו לפני המלחמה ולספחה לרוסיה, להיות כאחה מדינות רוסיה, לגרות החקים שנקבעו בעת בכישה הארץ. כי פיגלנד הוא מדינה חפשיה, המתנהגה בעצמה ורק שם רוסיה יקרא עליה. עי פיגלנד לשלם מעתה מס קבוע לרוסיה עשרת מיליוני רובל לשנה בעד הצבא הרוסי. כי אין לוקחים מפניגלנד אנשים לצבא הרוסי הכללי. ביה"ד הגדול בפניגלנד יבטל, כל חוק חשיב אין רשות לועד המדינה הפנימי לחלית, כי אם אל הדומה הרוסית יובא ע"י ממשלת רוסיה. פדך וויבורג הפנימי יספח בלו לרוסיה ואין לפניגלנד חלק בו. פיגלנד תשלח צירים אל הדומה בשאר מדינות רוסיה. כאשר דחתה מועצת המדינה בפניגלנד את דבר המס הרב סגרה הממשלה את הועד וכטלתו. כן מראה פני רוסיה ארבע שנים אחרי מתן הקונסטיטוציה.

על המצפה.

לכם לב לדעת ועינים לראות.

הקופה לפני החנים הנוצרים הניעה ושכנינו מתחילים להבין להם צרכים שונים, וצעזעים ושעשעים אין מספר, להפתיע ולדיהם ולהמכיע על לבם זכרון ימים שעברו. ככל גליונות העתונים, היוםיים והשבועיים נדפסות מודעות מפתיעות, המכריזות על סגירות שונות, וצוררנו משהמשים בשעת הכשר ומפרסמים בעתוניהם כרוזים משמיעים קול: "אחים קהולים, הזהרו לבלתי קנות צרכי החג אצל יהודים". אחרים מכרוזים: "זכרו ושומו על לב, לבלתי יחלל שם הנוצרי בקנית צרכים לחג הזה אצל יהודים". ועיני היהודי בראותו כרוזים כאלה המקנה מעצב בחזיריהן, ולבכם נשבר בקרבם מדאגת שכירת מטה לחמם ומיראת הפרעת שלום בארץ. והדאגה אינה ראגת שוא, כי דברים כאלה יוכלו לפעול על לב ההמון הנבער. המון האומה בכל מקום דומה לאנית הרן בלב ים, אל כל אשר ינשב הרוח, שם תסוב ללכת! אמנם פוגעים אנחנו בכל צעדינו מבשולים שונים, ובכל הימים רבים קמו עלינו, ואחינו הגילים לומר. "כלל בידינו חצים יכלו ובני ישראל בעז"ה לא יכלו ונצחיותם התקיים בימי השמים על הארץ". אבל בכל אופן מבטית הדבר ומחריד את לב כל יהודי שוקט וגורם דאגה ודורש השומה-לב, ובזה מאמר התנא, "אם אין אני לי מי לי" צריך להיות לנו לעינים, שעל האדם להשתרל בכל יבלתו, להגן על עצמו בכל פגע ומכשול, אשר יפגשוהו בדרכו ולנסות להגבר עליו ולהסירו מעל דרכו. והמצאות תורנו, כי יש לפעמים ביכלתנו לעציר בעד רשעת צוררנו. עוד נזכר את הסתה המון ברוסיה, שתוצאותיה היו פגרומיות, שוד ורצח. כל העולם הנאור התעורר אז, לקרוא הגר על המעשים האלה ולננותם כראוי להם, וכל זאת לא הועילה להקטין את הסכנה. ומה אמר אז נשיא ארצות הברית רוזוולט לאחינו: "יהודים יש לאל ידם לבוא לעזרה אחיכם יותר מאשר תוכלנה הממשלות באניות מלחמה, עשיריכם ימנעו אך מקנות שמרי הערך של ממשלת רוסיה, ימשכו יריהם מהלוחות לה כסף, אז תראו, כי יושב המצב הנורא מעצמו". הרמו נכנס בלב אדירינו וכלאו אחרי עצתו. וכיסים מעטים נכדת היהת התמורה, לאחינו עסדה מעט יוחה, הפגרומיות נאסרו. בן גם אנחנו, אחים, צריכים למצוא תחבולה, לנסות לעזור לנו בעצמנו, ויצליח כידנו הנסיון יותר מכל

שדבר, להקרא בשמות הנרמנים הקדמונים ובשמות קדושי אחרים, תחת להקרא בשמות בני ישראל הקדמונים. כאשר יפרסם חכם אחד ב"המצפה" איזה באור על מלה אחת במדרש או דיוק בלשון המפרשים, שאינו מעלה ואינו מוריד, מיד יזרם זרם של וכוחים ותשובות וסתירות ופלפולים על זה אל המערכת וכאשר נתפרסם המאמר על אדות שמות היהודים, דבר הנוגע לרבבות משפחות בישראל ולכבוד אומתנו, דמיתו, כי עתה יתמלא בית המערכת במכתבי תשובה וחוות-דעה ועצות טובות עד אפס מקוב. אך לא מנה ולא מקצה, אף אחד מכל הקוראים לא מצא לנכון לפתוח וכוה על השאלה הנכבדה הזאת. בדברים חשובים הנוגעים לכלל ישראל, למשל בחקירת קדמוניותנו, בחקירת המקרא, בחקירת יחסנו אל עמים אחרים וההשפעה ההרדית שבנינו, בחקירת טבע נפשנו ופתרון שאלה היהודים בזמן הזה וגם ביעור מנהגינו, הרבותנו, חקינו וכל מעשינו — בכל אלה יטפלו עמים אחרים ולנו בני ישראל קדושים אין רק ד' אמות של פכפול על ענינים פעוטים, הרחוקים מעולם המעשה, כי על כן אנשי האויר אנחנו.

ואולם שם, בעולם האייר הזך, שם בשמים נעשה כפי הנראה רעש גדול עקב השנוי הנמרץ, שבקש עורך "המצפה" לעשות בחיי היהודים. את זאת הברתי מחלומי שחלמתי. והנה כל האריות, הדבים, הזאבים והצבאים ושאר החיות מתקבצים לאספה, להועץ על אדות היהודים הנקראים על שמוהם. ארי אחד זקן בעל רעמה עבה וארוכה ואותות-בכוד על חזהו (חלום שוטח) רובץ בראש ופותח את הועידה בשאגה איומה ואומר: אספה נכבדה! הלא ידוע לכם רבותי למה נאספנו פה. עלינו להגן על זכוהנו הנגזלה בכל פעם ויהר. לפנים קראו אדירי תקיפי העמים אה שמיהם בשמותינו. זה היה לנו לכבוד גדול, כי אדוני בחירי היצורים, גבורי האנשים, המושלים בכל הברואה, מהכבדים בנו, קוראים לכניהם בשמותינו ואוחזים באמנותנו, למרוף מרף, לשפוך דם ולחיות מבישר החלשים. בזה יכולנו בימים הטובים ההם לכסות חרפתנו ולהראות, כי גדולים וטובים וחכמים ממנו נוהגים כך. פתאום נשתנו סדרי בראשית — לא נודע מדוע — התקיפים האלה התחילו מתביישים בשמותינו ועם חלש ונדכא, הרגיל ללקק עצמות תחת שלחן התקיפים ולזכות בכל הפסלת והסחבות, שכבר השליכו אחרים כבז, חמל גם על שמותינו העוזבים ולקחם לו למורשה והשהמש בהם כמה מאות שנה עד שנקדשו אצלו. בזה היה לנו לפחות קצה נחמה בענינו. אמנם בין החלשים והבזויים חלקנו, אך בכל-זאת אנשים בעלי בינה והשכל מכבדים אותנו ומתיחסים לחיות השדה האמללות. עתה רוצים לקחת ממנו גם את אלה. השמעתם מאחורי הפרגוד את הצעת עורך עברי? הוא רוצה להעב בעיני היהודים את שמותינו ולהסביר להם, כי לא נאה לאנשים בעלי תרבות להקרא בשמות החיות. (קול נהימה בין הנאספים). אחי, הכו עצה ותחבלה, מה לעשות, להנצל מן החרפה הזאת. מי דורש רשות הדבור?

את רשות הדבור דרש רוב אחד שחור בנפת. הלוך והתנודד ננש אל הבימה ונכו מתנווע אחריו. התיצב על שתי בפותיו האחרונות ופתח ואמר: רבותי! אל יפול לבככם מהשמועה, שהשמיעכם אדוננו הארי, אני יודע את בני ישראל הקדושים יותר ממנו. מנהג שבבר נתקבל בתפוצת ישראל, אף אם ממקור משחת בא, קדוש יאמר לו ולא ישמעו בקול אפיקורם אחד, הרוצה לשנות סדרי עולם. אם טוב בעיני הרובץ בראש אצא ואהיה רוח מהעה בקרב היהודים החרדים ואנהם עליהם נהימה מפחידה לאמר: דעו וראו מה רוצה הבורר בעקר הזה, הוא רוצה להסיתכם לשמר, היום יאמר לכם עשו כך ומחר עשו כך עד שיוציאכם חלילה מכלל ישראל. שמרו את שמות החיות הקדושים והעלום לבניכם ולבני בניכם ומחרפת המשבילים אל היראו. כבר התורה המשילה את בני ישראל לחיות הלא דבר הוא. ראו, רק שמות ארבע חיות מכל חיות היער נמסרו לכם מאבותיכם הקדושים מדוע לא יותר? השמעתם מיפיתכם אדם קורא לבנו ערוד, צביע,

גדולי כשרוננו ועושה אותם לעבדים ולא במשרות ראויות להם לפי כשרונם. מאוסיג זה היה עשרים שנה יועץ נאמן לכל מניסמרי הפינגן, שלא עשו שום דבר חשוב בטרם נועצו עמו; מאוסיג היה רוח החיים בכל מוסד פינגני בכל הממלכה, הנהגת "מוסד שעבוד קרקעות", הגדול בכל הבנקים האוסטריים והנהגת חברה מסלות הברזל של הממלכה ומס"ב אחרות היו רק ענפים בודדים מכל פעולותיו. והוא לא נעשה מניסמרי לפינגן באוסטריא ולא יועץ-סתר — אף שהיה זה בפעל — כי-אם אנשים, שלא הגיעו לקרסליו ושהיו אנוסים לקחת עצה ממנו בכל דבר קשה. וגם ראש המוסד לשעבוד קרקעות נעשה רק בשנה אחרונה לחייו, אף שהיה מנהלו באמת זה כמה שנים. וגמול הממשלה ליהודי החצר שלה היה, שצותה אותו, להמציא כסף לרוסיא אחרי הפגרומוה, בלי חוס על רגש הכבוד של היהודי ושל כל עמו והוא כיהודי חצר נאמן לא יכול להעזי פנים ומשך עליו את חמת כל אחיו היהודים, שלא שנאם כלל. אבל הברת-טובה מרוסיא לא נחלה, לא הוא ולא ממשלה אוסטריא. שנים רבות היה אחד מראשי הקהלה הווינית וכלל שאון עסקיו, עסקי-הכל ומוסדות הממלכה, הקדיש כמה שעות יקרות גם להנהגת הקהלה וגם להנהגת ביהמ"ד לרבנים וגם להנהגת בית-חנוך העורים של היהודים. מטבעו היה דתו, איש מאמין בה' ועובדו ובמחלתו בקש שיהללו בעדו בביהמ"ד. כל גדולי הממלכה, בלי הבדל, השתהפו באבל שנים עשר בנו ובנותיו והאבל היה אמתו, כי חסרונו אין מי למלא. כמה היה איש חרוץ גאוני כזה יכול לפעול לעמנו האמלל, לולא הנלות המרה, הגזולה מבחר בנינו מאתנו ומוסרהם לאחרים!

תנו כבוד לתורה.

כמה צדקנו בדברינו במאמר הראשי בגליון הקודם מוכיח משפט השכלת הרבנים בנליציא, שנגמד לפני ימים אחרים בביה"ד הגדול בוויין. הרה"ג ר' יהושע פינחס בומבך, רב גדול בתורה, הוא חסיד בלי ואסור לו לדעת מן החכמה הכללית אף בשעור שיודע היום נער עני קטן בן עשר שנים, שמא יצא להרבות רעה. הנציבות בלבוב והמניסמריים לדה פסלוהו מפני זאת מרבנותו אך הרב קרא הגר על זה לפני ביה"ד הגדול שעל הנחנות המדינות והראה העודה מבי"ס כבודי, שקבל בגדלותו. ב"כ המניסמריים מען, שלמרות התעודה אין הרב יודע מאימה מענפי החכמה אף בשעור מצער הנוער לקטנים וספק הוא אם יודע לקרוא בלשן המדינה. הרב נצח ובבלו בודאי עשי משהג גדול. מהיכא הית! לחיים טיבים ולשלוס. אבל כמה מנינה הדבר, שחרפתנו נגלתה לעיני כל העולם, כי כל העוהנים בכל הלשונות באוסטריא ובחול"ל ספרו את דבר המשפט באריכות והמעימו ביחיה, שרב גליצי אינו יכול אף לקרוא והתעודה העודה שוא היא, המושגת פה באופן ידוע.

פיליטון חמו.

חיות הקדש ושמות הקדושים.

אל תחפזו ואל תיראו, אין לי עסק עם חיות הקדש שביחזקאל וביוצר ולא עם השמות הקדושים שבספרי קבלה, (שהם קוראים להם כמעות "שמות הקדושים", בסמיכות, כאלו היו לנו חלילה קדושים רבים בשמים, כמו לעובדי ע"ז), אני רוצה לדבר על אדות שמות החיות, שנקרשו אצלנו בימי הבינים באשכנז ונתקבלו לשמות אנשים ורבים בקרבנו נקראים בהם ויתבוששו, ועל שמות הקדושים הזרים, שאנו מקבלים בזמן הזה מאת עמים אחרים להקרא בהם, בהכלמנו להקרא בשמית יהודיים. כאשר כתב העורך את המאמר הראשי בגליון מ"ז על אדות "שמות עבריים" דמיתו, שיעירו דבריו רע"ז גדול במחנה העברים, הכל יבינו מיד את הנחך

עזרת חיל. בכל ארץ פולן התעוררה הנועה לאומית-כלכלית חזקה, להמוך בהעשית הארץ. זוהי הנועה צודקה, הארץ עניה וצריבה חווק והם מרעשים, שבני הארץ הזאת יוהרו, לבלי לקנות שום דבר מהעשית ארץ אחרת, בכל עוז הטילו חרם על כל סחורות חוץ. גם ממנהלי בתי-הספר ידרשו שישניחו, שההלמידים יבכרו ט-עפרת מהעשית מא'עבסקי בווארשא על עט עפרת של דעמעל בוויין, כי הוא בן לאום אחר. הם דורשים גם ממנו היהודים, לעמוד לימינם, לבלתי נפרוש מהצבור הכללי, אשר אליו גם אנחנו נמנים, ושגם אנחנו נחרים כמוהם כל מעשי חוץ. והאמת צריכה להאמר, בהעשית פולן אינם מברילים בין מעשה נוצרי ובין מעשי יהודי, בהעשית גליציה, כל העשית שוה בעיניהם, ויש רבים, שאם סחורה מתעשית אשכנז תזרמן לירם, לא יקנה אף בחצי המחיר, אם אך ידעו, שאותו הפרודקט יעשה גם פה, אף אם היה גרוע בערכו. הדבר הזה רצוי ומקובל אצל כל יושבי הארץ, בלי הבדל מפלגה. ובזה נמצא את בחננו, כי הנה רוב ענפי המסחר מסורים בידנו, ובהנועה הזאת הם זקוקים גם לעזרתנו, ואנחנו נתן ידנו להם ברצון, אבל עלינו לדעת להשרמש בכחנו זה, לחסים פי צוררנו, המסיתים את ההמון לשבור מטה לחמנו. כאשר יזרמן המקרה באינו אספה-עם, כטועצות הערים ובכל מקום שקולנו נשמע, שהנואמים ידרשו מאתנו, להחרים סחורות חוץ, לבלתי קנות אותן, ושנשתדל להרים המסחר והתעשית בארצנו ולעזור לההפתחות נאמר להם כמה מלא: אנחנו מוכנים להטות און קשבת לכל דרישותיכם, אבל אם אזרחי הארץ הזאת אנחנו והתפצו שלא נפרוש מן הצבור, השהדלו גם אותם, בשם השלוס והאחדות, לשום רסן בפי הכלבים האלה, לבלתי יחרצו לשונם עלינו, הסירו ברזים כאלה מעל העתונים, העטלים להשחיר שמנו ולטפל עלינו כזבים, המכריתים מחיהנו והמחללים שם ישראל בכל העולם, אז נשתתף גם אנחנו באנרגיה רעננה, להרים העשית הארץ ולעשות להתפתחותה כיד כשרוננו ונעשה חיל. אז תראו אחים, כי הועיל ההזרה הזאת, אם כעט או הרבה לטובתנו ויסכר פי דוברי שקר. ניפעלאמיצע.

מראה האסימילציה.

כבר ראינו כמה מקרים, שמנהלי העמים ידחו בשתי ידים את פושעי ישראל, הדבקים בהם שלא בטובתם. ביחוד קרה בן כמה פעמים באוסטריא המערבית והבוגדים לא שבו מדרכם. הבה אראה לקוראי "המצפה" את סכת הלחי הנוראה, אשר קבלה פה בימים האלה האסימילציה היהודית בקרוסנא בשעת חניגת-ס'א'יואצקי. אל הועד המכין את החגיגה נבחר גם הפרופ. קרעטץ היהודי, הוא היה ממא את הפקיד האסימילציה. בעלותו על הבימה ובהחלו לדבר ולדרוש על גדלותו של ס'א'יואצקי והנה פרצה מחלק הגון של הנאספים התרגשות מרבה וברברים: יהודי אל בית המדרש! יהודי רד, יהודי!!! השתוקוהו ולא נהנהו לדבר אך ההמן הפולני החוגג. בכעס גדול חרקו בשניהם ושרקו והפרופ. היהודי, המלומד יותר מכל הנאספים הפולנים ומכל האינמלינגן חכריו, עמד חור בנציב שיש שקוע בחרפה וכבושה. חבריו נסו אמנם להצדיקו, אך ללא הועיל. בסוף עלה ראש האזרחים על הבימה ואים על המרעשים, שאם לא יפסקו יעשם אחראיים בבית-המשפט והוסף להוכיחם כי לא נאה בכלל לביש יהודי משכיל כפרופ. קרעטץ. לו היה איזה ניצוץ של רגש בלב האחרון, כי עתה מלנאם, אך זה חסר לו. — יהודי! העוד לא האבה לשוב הביתה אל אחיך אחרי ראותך, כי האסימילציה תקיאת?

תיאודור ריטר פון טאוסיג.

כל אוסטריא מהאבלה על מות היהודי הגדול הזה, אבי הפינגן האוסטרי ומנהל רוב המוסדות הכלכליים בממלכה ואנחנו מוכרחים לעמד מרחוק, כי הקריח הכשילי ברבים ועשה את עצמו ואת עמו למשל ולשנינה. זהו פרי הגלות, הגזולה מחיקנו כל

נמר, פיה צב, ראם, נחש, שועל, פתן, קוף יכו' ? רק ארבע חיות בקרבכם, הלא הן כנגד ד' החיות שבמרכבה. שמרו את השמות האלה, שהנחילכם אבותיכם ואל העזבו, כי כנפשיכם הוא. ואם תזונו והתבלו את המנהג, לקראו לבניכם בשם אבותיכם בעלי שמות החיות, יבאו המהים ויחנקו אתכם.

אחריו דבר ואב: שמעו נא רבותי מירפס מוכחים. אני איני ירא כתר מפני השמועה. אררבה, יעזבו היהודים הבזוים את שמותי, חרפה לני להקרא בשמותם עלי אדמות. הם קוראים לנו בהמות ממאה ומה הם ולני! יחירו לנו שמותינו, חרפה לנו מהתכבד בהם.

ענה צבי גם הוא חקו: מה זה מתביישים היהודים כל כך בשמותינו? אם קברו עליהם שמות הורניהם, שוחמ'הם, שורפיהם ומציעיהם, ויכלו עוד לשאת על עצמם גם את שמותינו, כלכם יודעים, כי אני מעולם לא מרפתי ולא דרסתי, שלפי לא נגאלו בדם ואם שמות כלכם ימאסו על היהודים, בשמי, אקוה, שלא ימאסו. הכימי נא מה יפה הוא השם רבי הירש!

דברו עור חיות אחרות, שמעולם לא זכו, שיקראו היהודים בשמותי. כל אחת ררשה, לשרות דפושיציא אל ראשי היהודים, שיקראו לבניהם גם בשמותי, כי שמות רוצחי היהודים, שהם מקבלים, אינם יפים וחשוכים יותר משמות החיות. (הזאב משימע קול צחוק כנגון של ילדה).

קפץ קוף אחד מראש עץ גבוה ועמד על הבימה ופתח ואמר: שמעו בקולי, איעצכם, אם יעזבו היהודים את שמותיהם הישנים, שנקראו על שמות החיות ועל שמות מדכאיהם והורניהם, נקבלם אנחנו. הלא הדעו, כי מוכחים אנחנו לחקות מעשי אחרים כיהודים ממש. תנועה רבה נגלתה בתוכנו, לקבל הרבות בני אדם. הלא שמעתם, כי גם העמים הפראים מקבלים עתה הרבות ולמה נגרע? הלא רק אנשים פראים אנחנו ומעשה נקרא לבנינו גם שמות, חפשונו אחרי שמות פנויים, שאין עוד לבני אדם צורך בהם ולא מצאנו עתה טוב מאד, שהיהודים יעזבו את שמותיהם הורים, אנחנו נקבלם בשתי ידים. אני הנני הראשון, המקבל עלי שם יהודי זה נרמני ויקרא שמי כקפים "קופל". גם לכך אחי ורעי ובני ובניו ונכדו אקרא בשמות יהודים-נרמנים: זיסל, זינדל, פיטל, מריטל, שמעקל, סנדל, שעפטל, זינדל, פינדל, פישל, אנשל, העשל, מעשל, גצל, מנדל, גימפל, מיכל, בעקל, הירשל, ליכל, ולפל. התראו, חיות קרושות. אנחנו גואליכם וגיארי ישראל, שמותיכם ושמותיהם לא יאכדו עיד בתהו.

הרובץ כראש: זמי יקבל שמות הקדושים הורים המצויים ביהודים מודרניים, אחרי אשר יעזבו העמים המתביישים בהם. לפי שהתחילו היהודים לקבלם יעתה רוצה, "המצפה", שיעזבו גם היהודים?

הו, הו, נשמע קול חיה ביתית ידועה, אנחנו כבר קבלנים וכלנו בשמות נקראנו. המחמט.

מכתבים מטרי המדינה.

פדהאיצה. קהלתנו האכלה התנערה מאבלותה, כאשר שבו פרנסיה הנשיא מר רותנברג ומשנהו מר קיסנר, מר גוטסמן והרב ר' מנדל גרינברג מסמניסלב ובשורה בניהם, כי הרב הנאמן מו"ה יונה מעדער התרצה רישוב על בני, לקחת משרת הרבנות בעירנו על שכנו אחרי עזבו אותו לפני כ"ב שנה וישב בכבוד מסמניסלב על התורה ועל העבודה. אמנם בהחלה סרב הנאמן, שזכה בסמניסלב לשני שלחנה, לשוב "איחננו, אך לא יכול עמוד נגד הפצרת נכבדי קהלתנו וחמל על הקהלה היתומה ונתער לחיות לה לאב"ד והעור פדהאיצה צהלה ושמתה. עיני כל בני קהלתנו, במעט בלי יוצא מן הכלל, נשואות אל הרב הנכבד הזה, אשר בו תורה וחכמה יקננו ורואים בו ישועה ונחמה לקהלתנו העתיקה. בכליון עינים מצפים פה לקראת בואו כחנכה הבאה. כל העם מביעים תודתם

לפרנסינו, שהרגישו מיד את חסרון הרב ומתרו למלאותו והשיבו את התורה לאכסניה שלה, כי הרב הנאמן ר"י מלר הוא יליד עירנו וחניכה וכה ישב על כסא הרבנות לפנינו וגם בכל ימי שבתו בסמניסלב נקרא בפי כל "הרב כפרהייץ". הנני מברך כזה את אנשי קהלתנו ואת הרב כמ"ט. פסח בינדסדורפר.

מכתב מאמריקה.

ניו-יורק. דורשי רשימות-מוכחים, כי בני-יורק יש הרבה יותר בתי כנסיות וכתו מדרשות ליהודים מאשר בתי הפלה ללא-יהודים. מספר כתי-הכנסת בני-יורק רבתי הוא יותר מארבע מאות וכמה קלוויזים יש! כל ביה-כנסת וכל קלוויז הוא אנב גם בית ועד לה"לאנדסלוייט", ובזה מונח הסוד של רכזי בתי-כנסיות בעירנו. אם נמצאים יחד עשרה אנשים גורו עיר אחת מרוסיא, מנרציוציא או מרומניא ובניהם איזה עסקן, מתחילים מיד לראוץ. בעד בית כנשהא, אשר שם מתבטשים לכל דבר, שם מאספים אספות ועורכים חגיגות ולפעמים גם מחולות, לא כן בשאר יושבי העיר בעלי אמונות אחרות. המה בונים להם בתי-כנסיות לפי צרך האמונה ולא לפי צרך ה"לאנדסלוייט". אבל נפלאה היא העובדה, כי למרות כל זה רק עשרים אחוזים ממאה יהודים מבקרים בתי ד' וישמונים אחוזים אינם הולכים להתפלל כלל וכל קיום בתי הכנסיות תלוי בהכנסות של הימים הנוראים כעסק הקדש, אשר הוא אנב אורחא גם עסק מפריה. כל בית כנסת הוא קהלה לעצמו, עולם קטן ועם מיוחד, אשר אין לו שום מנוע עם בתי הכנסת האחרים שבעיר ואפשר לאמר, שמכיוון זה על זה בעל בעל ריבב, כד בית הכנסת נושא עליו שם העיר, אשר משם באו מיסריה ובשאהה עובר ברחובות ניו-יורק המצא אנשים כמעט מכל עיר ועיר ברוסיא ובנרציוציא. הקהלה הכללית אשר נוסדה פה ואשר הודעתי על אדותה באחד ממכתבי, מתאמצת לאחד את העולמות האלה לעולם יהודי אחד גדול, אבל קשה העבודה מאד מאד ועד היום לא התאחדו רק כשלוש מאות אגודות ובתי כנסיות, בעוד כי הרוב הגדול עודנו עומד מחוצה לה.

מתמיהה הוא ההתענינות הגדולה, אשר הערלים מתחילים להראות פה לעם ישראל! נפלאה מאד בעיני ההתענינות הזאת. כשיבא איזה היסטוריקן ויכתוב קורות התקופה הנכחית בניו-יורק ימצא חמר רב כהתענינות הזאת, המקפת כל חיניו בזה. ופעולה ההתענינות נכרת כבר. במעט כל התיאטראות האנגלים מתאמצים להציג משחקים, אשר נכוריהם הם יהודים. הסופרים מנסים כחותיהם, לתאר את היהודי בצבעים כעט טובים, מנסים להראות את מעותם, אשר מעוד כה בנוגע ליהודים ומוכחים חטאם של הירודים ושונאים את היהודים, והעולם האנגלי כה מתענין כמשחקים האלה עד כי הוצעה לראות משחקים ממין זה מוכרח לקנות לו כרטיס-כניסה חדש במקדס. בכלל התענינים פה בעולם האי-יהודי בכל ענין, שידובר בו על-אדות יהודים בחיוב או בשלילה. נפלא הרבה, כארץ, אשר לשונו של שילאק ב"הסוחר מווענעדיני" מיושל בו, ששעקספיר מתארנו כאכזר שאין כמוהו, שולט רוח ליברלי כזה, זה עושה טובה גדולה לעם ישראל. האמריקני ככלל מתייחס אל היהודי כאל אהבו. הרעה נמצאת רק בהערכ-רב.

לפני שבועות אחרים ביום סנריר אחר שמעתי קול דופק על דלת חדרי וכשפתחתי הדלת והנה הפהעה, המשוור האהוב מ. מ. דוליצקי עומד לפני וחכיכה של ספרים בידו, הכנסתיו אל חדרי והתחלנו מדברים, דברנו על אדות דברים שונים וגם אדות מצבו הוא. ואמרתי אכתוב כאן דברים אחרים מאשר דברנו ויהי זה חמר לכותב הולדות משוררי ישראל. "לפני י"ז שנה באתי לאמריקה מסוסקוא — התחיל לספר לי! בסוסקוא הרוחתי שלש מאות רובל בכל חדש, היו לי — הוראות בנתי העשירים, ויוסוצקי, ברודסקי, גורלי היה טוב. וקפץ השמן באמצע

והשבת מנוחתו. ביום אחד השנתי פקידה, לעיוב את סוסקוא ורוסיא במשך כ"ד שעה. ואנה? חשבתו, אם לא לאמריקה ארץ האשר ובכן באתי לאמריקה, להתחיל חיים של צער ויגון. בהחלה, בעוד רובלים אחדים בכיס, הרימותי ידי לשבועה, כי לא אחלל עמי, אשר כהבה עכרתי, בכתיבה זרנינות ונפשי בחלה בספרות הורנונית, אשר התחילה או להתפתח פה. אז היו הימים, אשר הרומנים הארוכים החתינו ראות אור, נחום מאיר שייקעוויץ (שמ"ר) ואבנר מאנענבוים המשכיל הגדול הוציאו רומנים ארוכים והמוציאים לאור ראו שכר טוב בעולם. מדפיסים אחדים באו אלי ובקשו ממני, כי אכתוב להם רומן וישלמו לי במיטב כספם, אבל אני כאחת: לא! המה מצאו להם מיר סופרים אחרים ואני נשארתי ביגון, אשר גדל מיום ליום. ומה היה לי לעשות, מאין אקח לחמי? ונעשיתי הרופר-כנדים, (התכינו? סיפר עברי, משורר רך וענוג נעשה להופר-כנדים באחת הפבריקות — נעשה למכונה) ובועה אפי הדוחתי די כסף, שרא למות ברעב עם אנשי ביתי. אבל השמן לא נתן לי מנוחה וביום אחר פצעתי ידי והייתי מיכרה לעיוב מלאכת התפירה ועוד הפעם התחילה הסררה של צרות, יגון ואנחה, אז הייתי מוכרח לחלל שבועתי וכתבתי רומן ז'רגיני, למצוא להם למחית ביתי. פעם כפעם הדפסתי בעתונים שונים ומאמרים וחשבתו, כי כבר באה המנוחה. אבל אהה, מעייתי המדפיסים והעורכים לא רצו לקנות מאתי פרי רעיוני, כי אמרו: למה לנו ישלם אם אנו יכירים להדפיס דברים אשר נקח לנו חנם מעתונים אחרים ותרגומים שונים? ונשארתי עור הפעם בערום וחסר-כל וכן סבלתי הרבה מאד, עד אשר היה היוכל לאום שרי למראת כ"ה שנים לעבודתי הספרותית. אז זכרו אותי ידירי ואיהבי, אשר עודם נמצאים לרוב כעירם וככדורנו במחנות, אשר עמו קרוב לשני אלפים דולרים. בכסף הזה הוצאתי ספרים אחדים ועתה הנני הולך סעיר לעיר ומכפר לכפר ואני דופק על פתחי הבתים כרובל ואני מכרוז על ספרי ומבקש ימתחנן, כי יקנו ממני ספרי, להחיות נפשי. "זהו גורל סופר עברי", סים דבריו, אשר הביאו דמעה כעיני, וכשהלכתי אתו אל בתי גבירים אחרים, מכירי ומודעי והצנתי, רעד קולי ולבי מר, זהו דוליצקי, אשר עליו אמר גורדון הגדול: "אניה לכס אחרי את דוליצקי", זהו הסיפר הגדול העברי, קנו ממנו ספר והנו לו נדבה, למען יחיה נפשו. היש מרנדיה דומה לזו? ! אנו בעצמנו מוכרמים להכרוז: על נבחרתנו ובזיוננו... ודוליצקי העברי הולך מכפר לכפר ועל שבמו חבילה ספרים "מבית ומחוץ", והספרים ז'רגינים, ומתחנן כי יקנו מידו ספריו, למען לא יגוע ברעב... ועוד ישנם אנשים השואלים: מדוע כשריניתינו הולכים מאתנו ומדוע כה ירדה ספרותנו? לכו ישאלו את דוליצקי...

לפני ימים נודמנתי עם הרב י. ד. אייזנשטיין מוציא לאור האנציקלופדיה העברית, וספתי לי, כי הוא מקבל יום יום מדי סלמדים ובחורים עניים כנרציוציא חמשה עשרה כהרים בעד ספר. קשה להאמין הוסיף לספר, הנני מוכר ריב ספרי למלמדים ובחורים בגליציא, בעוד כי כאן בניו-יורק רק מעטים קונים ספרי והמעטים האלו ג"כ מלמדים ובחורים הם, אשר באו מגליציא ומפולן. והרוסים צוחקים ולווינים למשכילי גליציא — עניתני — התורה וההשכלה רק שלהם הן ירק מאתם תצא תורה. "כן ענה, הם צוחקים ולועגים ובאותו זמן הנליצים לומדים ובאמת נעשים למשכילים, היודעים להעריך השכלה ונושאי גדלה".

אבדה גדולה אבדה היהדות האדוקית בניו-יורק, אחד העמודים נהרס, הרב ד"ר אשער נפטר. הוא נקרא ש"ר הירש האמריקני, הוא היה יליד אנגליא. בבחרותו שלחו אותו אבותיו לקיבנא להשתלם בחלמוד, משם הלך לאקספורד ונעשה. לדקטור לפילוסופיה. אז בא הנה ומיד נעשה למנהיג האדוקים. הוא היה אחד הלוחמים היותר מצוינים בעד האודתודקסיה ואויבם היותר תקיף של הרפורמיים. הוא הרבה כל

בן לעבוד עד שנפל תחת משא העבודה ומת מרוב עבודה, וזכרנו לא יסור לעולמים מקרב לבנו. שמואל מירר.

מחרוב ומרחוק.

שוונות. חידת סם המות. שנשלח לאפיצירים אחרים בן הגנרל-יטמאב האוסטרי בתור תרופה לבחינה לחדש כח הנעורים וישאחד מהם ישמע לפתוי המשלח ומת. ההידה הנפלאה הזאת, שהרגיזה את כל העולם, כבר נפתרה. המשלח היה ראבערלישנאנט הופריכטר בלינץ. איש רודף אחרי הכבוד שלפי שנמראו הצת מחבריו אל הגנרל-יטמאב ודוא נשאר בגדוד, כשם לנקום בהם ולהמיתם. סודו נגלה כאשר השוו את כתב ידו אל כתב המכתבים, שנלוו את הסם ואח"כ דרשו בלינץ אצל דררהוקים ומוכרי גיר ונדע. יהוא סנה את התיבות הקטנות ואת תיבי האבלט. שבהם היה הסם חבוש ואת הרמטונקף. ישנו הרפים את המכתבים. כביתו נמצא עוד סם כזה. גם נודע. שכשעה שנוקדו המכתבים אל הארנו סמור לבית דתיבות המערבי בוויין בא הוא ווינה מביט התיבות הזה — הנהגת הצבא האוסטרי עשתה לה ספינת אייר, שאפשר להמותה כפי הצרך ולנסוע בה באייר. חמישים אמה ארכה. — קץ המלחמה במרוקה באי חיל ספרד לכד את הרר אמלמן ויבן שם מצודות, לעצור בעד האיוב ושכמי התישבים נכנעו. כזה מתנחמה ממשלת ספרד. כי השיגה מטרתה. אי ע"פ שהוא כאן לעמת הנזם הרב כנפיש ארם וכרכוש. — בפאריו ירה איש אלזירי על הגנרל וועיאן בחשבו, כי הוא המניסטר לעבא ברין, ולא היה אסון. — כמינכן מת ההרצוג קארל תיאודור ממשפחת מלכי באירן. אחי המיסרית האוסטרית ז"ל בן ע"א שגור. הפרינע הזה היה ארם נפלא. בעברית אמיתית נוכל לבנותו צדים. הא התנהג מנהג נסיכים. כי אם מנהג אזרחים פשוטים ורופא-עניים היה ורפא עיני עיני עמו הנם. כנלל צדקתו וחסדיו היה אהוב לכל העם כמלאך מושיע.

מכבר זכות אזרחים וליהודים זרים זכות להאחו בארץ. לא על נקלה הצליחו הצירים החפשים להכניס את ההצעה ולהשיג רוב בשבילה. הקומיסיה הממונה על הדבר כבר החליטה להסכים לזה. אך האנטישמים התנכלו להשמיט את הכנסת החוק בתואנות שונות. וכתחלה היתה צריכה לבא נזירת הצאר לסגור את בית הועד ולכסלו, ואז הורך מעט לכב אנשי הועד ונפתו לדין על שארית היהודים ביישבתם האחרונה. למצוא חן בעיני אירפה, למען ירחמו גם עליהם. מפי הדוכרים נשמעו כל מענות צוררניו, שהובעו מיום היותנו לעם, נאמרו גדופים על אלפי ישראל, בזיונות על דתנו ועלילות שוא על בני עמנו. אך דעות הסוציאליים והחכמים והנשים (בפינלנד יושבות גם נשים בועד המדינה) רבו על דעות הצוררים והצעת שווי הוכיות נתקבלה. אספ בזה אין עוד ההצעה חוק בארץ. החלטה צריכה לבא עוד לפני ממשלת רוסיא ולפני הצאר ויותר קרוב. שהמה ידחה מאשר יסכימו לה. כי כל רגבלת זכות היהודים בפינלנד היתה על פי רצון רוסיא, ואחרי שאין רצון ממשלת רוסיא גם עתה להשוות זכויות היהודים, מרוב לודאי, שלא תהן גם לפינלנד לעשות אותם לאזרחים.

הצלמים בארסה. כידוע גור שר העיר ארסה מולמאטיש על היהודים. לקישט את כתי-הכנסת ככתרי הצאר וצלבים בראשיהם. היהודים התחננו לפטרם מזה ולא הועילו. עתה נעשה פשר. הכתר עם הצלבים יוקם על בית ועד הנכאים (הוא במקום בית ועד הקהלה) וכתבי הכנסת יוקמו כתרם וכראשיהם החרוז הראשון מהשיר הרוסי הלאומי.

עליית רצח על רבי. העתון האנטישמי האונגרי אלקוטמני מספר לזוראיו את המעשה הנפלא הזה: שומר אחד משומרי הגבול באונגרי המזרחית הפש ברבי גליצי, להוליכו אל דפוליציא. בדרך נבנס עמו אל בית מרוח יהודי והשוטר ישתה בוס י"ש ומיד נפל ומת. הקטיגור צוה לנתח את המת ולכלוא את הרבי. כמה כוכים יש בספור הזה? אבל ההמון באונגרי מאמין ומתלא חיטה על כל היהודים.

הודאה בעט יהודי. זרו הטוב שכרשעד הרוסית. שם מניחים את היהודים להודות בקיום עמם, מה שאין בן בארצות "שווי הזכויות" בפולן הרוסית נרשמו בספירת העם צ"ה אחוזים ממאה יהודים בתור בני הלאום היהודי ורק שלשה אחוזים ממאה נרשמו בתור פולנים ושנים ממאה בתור אשכנזים. כלישא רק אחד ממאתים יהודים העלים את עמו היהודי ונרשם בתור בן עם אחר.

פרם של נובל. מן הפרסים, שמחלקים בכל שנה בשמוקהולם מעוזון המיליונר נובל (מומר) לרופא מצוין, החוקר טבע מצוין וכרוף שלום מצוין, השיג בשנה הזאת את הפרס לחקירת הטבע הפרופסור היהודי לאעב מקאליפורניא. הוא המציא תחבולה המית. להראות על נקלה איך התפתחו בעלי החיים מהדרגה היותר פחותה ואפשרות הפריה ורבייה בלי הזדונית. החוקר הזה לא יכול להשיג באישנו מקום בשום אוניברסיטה להורות חכמתו. ומאוניברסיטה קטנה בקאליפורניה זורח עתה אורו לכל העולם וכאשר דרש דרשתו בסונגרם הרופאים בבידפסט הפליא את כל חכמי אירפה.

כתב הפלישתים. גיישבת האקדמיה למדעים בכרלין הרציא הפרופסור עדוארד מאיר על אדות כתבת עתיקה, שנמצאה בין חרבות האי קרמה. הכתבת היא כתב החרטמים, אבל בצורות, שלא נמצאו עד כה בשום מקום. כבר נמצאו על האי קרמה שלשה מיני כתב עתיקים והיו הרביעי. צורות הכתב נדפסו על הלוח בחותמות עץ. לכך הברה היתה צורה אחרת. סמנים שונים יש לכתב הזה, כי הוא היה בתכ הפלישתים, שמוצאם מן האי הזה, ישגרא בתורה כסתר.

והאלקים אנה לידוי. הנזיר הרוסי איליודור, שהעיר כמה שנים חמת הרוסים על היהודים בדרשותיו כמדינת וולין, נעשה עתה רבולוציונר. הוא מסית את העם בעשירים, מסמרן על הכהנים ועל האצילים ועל הפקידים ולפי שהעם נכרך אחריו מכששים כפסטרבורג עצות בדאנה גדולה לחסום פיו. עתה יש לפחד שלא ימצאו עצה רק דהסיתו שוב ביהודים, לשכר כעסו.

אסנת קובנא. ביום ה' שבוע זה תתחיל בכונא כמדינת לישא ועידת השובי היהודים, רבנים ועסקני הצבור, להועץ על אדות יסוד קהלות יהודיות בערי רוסיא ופעולות פרנסיהן ועל-אדות מס הכשר והנרות של שבת. הועידה תאריך שבועות אחדים. זוהי הועידה הראשונה של יהודי רוסיא. כי עד כה לא התאספו רק רבנים.

תחום המושב. מפלגת הקדמים בדומה הרוסית החליטה להכניס סוף סוף הצעה אל הדומה לכטל תחום המושב של היהודים ולתת רשוין ליהודים לגור בכל רוסיא.

בחירת ברודסקי בארסה. כידוע נבחר בארסה בכחירת מלואים לציר יהודי שלישי בדומה האדוקט ארון ברודסקי ושר העיר ערער על הכחירה בשם המאות השחורות ושלח אל הדומה ואל הסניאט כתב מסירה, שבחירת ברודסקי פסולה, יען לא כתבו הבוחרים את שמו האמתי אהרן חיימביטש ברודסקי, כי אם ארסדי יעפימוביטש ברודסקי. הסניאט כחן את הדבר ומצא שהבחירה כשרה.

ממשלת אמריקה בעד יהודי טורקיא. הפרלמנט בארצות הכרת באמריקה. החליט לדרוש מאת ממשלת טורקיא לכטל את אסור הכניסה של יהודים לפלשתינה על יסוד ההחלטה הזאת דבר ציר אמריקה כטורקיא אסקאר ישטראוס היהודי עם הוויזר הגדול ועם המניסטר לעניני החוץ. הם ענו שאין בידם לכטל את החוק עד שיועץ הפרלמנט בדבר. רק זאת יוכלו לעשות, לכטל את הפסקה האדומה ביהודי אמריקה הבאים לא"י, כמו שכבר כטלה ביהודי אנגליא.

יהודים בצבא טורקיא. החכמי-בשי כמושטא הגיש דרישת היהודים אל המניסטר לצבא, לתת ליהודים בצבא כאבלים בשרים ורבנים. גם לפטור מן הצבא מורים, שוחטים, דינים ושמישים.

שכחה. ארח בא אל ראש הקהל ומשרתו אמר לו, כי אינו בביתו. אך הארח ראה בהין את ראש הקהל נשקף בעד החלון ואמר: אמור לאדוני, כי בפעם אחרת כאשר יצא יקח גם את ראשו עמו, כי היום שכח את ראשו בחלון.

משרה הספרות והמדעים.

אקדמיה יבנאית חדשה.

מאת ד"ר יעקב יצחק ניעמירובר.

תכנית תרבותית.

על התכנית הספרותית, אשר הצעת, יוכלו להוסיף על נקלה כהנה וכהנה. אף כי "מוסר היהדות", אשר כתב לצרום, ספר כופה הוא, כבר זאת עורנו מחכים לחכם, אשר יבאר ויביר היטב לעמק ולרחב את תורת המיסר העברי ואת דברי ימינו ככה הקופותיו ויכל מראותיו השונים. אף כי ישנה אנדה, אשר מעשיה לחקור ולאסף את המספרים כבר אשר רעם היהודים, ונוסג ורופין ואחרים הוציאו ספרים נכבדים, ככל זאת היה יהיה גם לאקדמיה מקום לעשות ולפעיל בשדה-עבודה זה. דעה הע"ב — העם היהודי — בתור חכמה מיוחדת, אשר הגדיל לעשות כה החכם גרינולד, עידנה ביום כראשית דרכה. החקים אשר בתורת משה ואשר בתלמיד ובספרות ההלכה הדבנית, עירם נוהגים ענין רב לאנשי החכמה הזאת לענות בהם, כי עד כה עוד לא העריכו אותם בחכמת החקים והמשפטים ככל עדכם. יכול אוכל להזכיר עוד דברים רבים, אשר לתכנית הספרותית. ואולם הדברים אשר הזכרתי עד כה רים להוכיח, כי הצעתי אינה כאחת ההצעות, אשר יקרא לרן קלוזנר בצדק, בריבו עליהן, מלים בדי ה"ב. ואולם האקדמיה היבנאית אינה רק אגרת חכמים העושים בדרכי ספרות. כי-אם גם אשר יבונן מים דות אחרים הדבותיים. וכזה אנידה נא בקצה, מה תהיה פקידת האקדמיה בענין הזה:

(א) האקדמיה היבנאית, אשר יבאו בה בעלי כל הדעות השינוה באשר לדת משה וישראל, תוכל, אולי, ליצור התאחדות כל הרבנים, אשר בכל הארצות. ככל אשר יתאחדו באשכנז הרבנים החרדים והחפשים בדעות, כן יוכלו כל הבאים בשם הדת היהודית, מכל קצות הארץ ומכל המפלגות, להיות חברים להתאחדות כללית, אשר מטרתיה שווה לכלם. בראש ההתאחדות הזאת יעמוד ועד, אשר יהיה כעין הסנהדרין לפניו וכעין הסינוד היום. ואשר מצותיו ופקודותיו העשיתה ביד לשכה, אשר היתה בעין גאוונה. הדאגה אשר דאג אברהם גינר, פן יבא יום וישב על כסאו פפא עברי בירושלים החדרה, אין לה יסוד. וגם טוב שיהיה בית-דין, המחובר מגאונים רבים, לאמר: מראשי קבוצים דתיים שונים, אשר יוציא משפט בשאלות מספקות. הנני חפץ לנגוע רק בדבר אחד, אשר דעה הכל היתה שוה בו: הצדקת היהדות. אין כל ספק, כי גם המשמרים גם החפשים בדעות מסכימים להכין ספרו של גינרמן, אשר כתב להצדיק את היהדות.

(ב) מוסד עליון תרבותי וכל לערוך קונגרס יהודי-כללי, הדרך האחד להקים את חזון בלישה על אדוה יצירת פרלמנט עברי. ועושי דבר הקונגרס הזה יהיו בעין פקודת ראש הגולה בתמונה חדשה לרוח העת.

(ג) האקדמיה המרכזית תכונן התהברות בין בתי המדרש לרבנים. לחכמת ישראל תצא תועלת רבה, לו התחברו בתי המדרש לרבנים, אשר בארצות אשכנז, אמריקה, אנגליה, אוסטריה-אונגריה, צרפת, אפליה, תרביה וזוהלנד לדברי חכמה ומדע, להפיץ את הוצאות מחקרי החכמים המורים בכתים האלה, אשר יתכנו איש איש בלשון ארצו.

(ד) מלבד בתי המדרש לרבנים יושם לב גם לישיבה. האקדמיה היבנאית תשים עינה לטובה גם על "האקדמיה הסורית". אמנם כי גם כבתי המדרש לרבנים יכלכלו את דעת התלמוד, ולאות על דברי די לקרא בשכ: הופמן, ברלין; שורץ, וינה ושטטר, נוידיק. אך גם בתי הלכה, אשר התלמוד שורר בהם, ככתים אשר כפרסבורג, בירושלים בקובנא ועוד, גבכדים לנו כמסכנות לחכמת ההלכה והאגדה. בלידא נסה הרב רינס להדים את ערך ישיבתו בדרכי הלמוד ההניוני, אשר שם בתוכה.

(ה) מלבד בתי המדרש לרבנים, אשר למשמרים ואשר לחפשים בדעות, יש ליסד בתים לחכמת ישראל, אשר לא יהיה עליהם חיתם "דעה אלקים" ואשר לא יהיו לגדל דבנים ומטיפים. היהדות לא תנבל כדת, וחכמת ישראל תוכל להתפשט את בנדי הבהונה. היהודים המשכילים יוסיפו חכמה ודעה גם באוניברסיטת היהודית. באמרי אוניברסיטת היהודית, אשוה לנגד עיני מוסד גבוה, חפשי לדברי הימים, לספרות, לפילוסופיה ולתורת המשפטים אשר ליהדות, ולא בית ספר עליון יהודי ללמוד החכמות הכלליות. אולי תהיה שריץ המקום הנכון לאוניברסיטת לחכמת ישראל. קרוב לרעיון הזה הוא חפץ רוזמן באוסטריה ופרלם באשכנז, הדורשים לתת מקום לחכמת ישראל באוניברסיטת אשר לממשלה.

הספרותית והתרבותית אשר לאקדמיה. לקרן הזאת יתנו את תרומתם בקטן כגדול, כחדר בחפשי בדעות, כלאומי כאזרח-כל-הארץ.

ואם תיכל האקדמיה להוטר, מי יהיו המיסדים אותה ואיך התכונן, זאת נראה בפרק הבא, האחרון.

הר המור. בזמירות לשכה בזמר יום שבתון; "דבד בקרשו בהר המור יום השביעי זכור ושמור". כל מבין יראה, שהכונה על הר סיני, כי שם השמיע ה' זכור ושמור בעשדת הדברות. ואף שאמרו חז"ל "שבת במדה נצטוו" (שבת ע'), אבל זכור ושמור לא נאמרו שם, ומור וכרה לא שם אחד הם. ויפלא איפא, מאין להמשרוד התאר החדש הר המור להר סיני? במס' תענית (ט"ז) אמרו: "מאי הר המוריה, פליגי בה ר' לוי ב"ח ור' חנינא, חד אמר הר שיצאה ממנו הוראה לישראל וחד"א שיצא ממנו מורא לאוה"ע ופירש"י ברשון אחרת הר המוריה הר סיני, מורא לאוה"ע במהן הורה דכתיב "ארץ יראה ושקמה". וכן כתבו שם ההוס' ד"ה הר המוריה: "זה סיני ונקרא מוריה ע"ש שיצא מורא לאוה"ע במתן תורה". דבריהם המוהים מאד, מה ענין מוריה להר סיני ומורא בטורא לא פגע. זה בירושלם וזה כמדבר סיני. וכבר התעוררו בזה רבים. הגאון מהרש"א כתב והתימא על פירוש שני של רש"י ותוס', שהר המוריה הוא סיני ונקרא מפורש לבנות ביות ה' בהר המוריה. וכן תמה הגאון צבי חיות בהנהגות הש"ס וז"ל: "עיין שבת פ"ט שירדה שנאה לאוה"ע, אולם הדבד תמוה מאד מה ענין הר המוריה אצל הר סיני, שהוא בחז"ל בארץ מדין קרוב לים סוף וזה המוריה בירושלים ואולי לזה כיון מהרש"א וז"ל". ועיין תשובת חתם סופר חיו"ד סי' רכ"ה כתשובתו להגאון ראז"מ מבראדי, שהעיד על דברי רש"י והוס' בקושיא הנ"ל ובא לידי מסקנה שלהיש מפרשים ברש"י היה קשה קושיא ספר הכרוע על ספור העקידה. הרי ירושלים היתה עיר בנויה כבר בימי מלכי צדק ואיך לא ידע אברהם מקום הר המוריה והלך שלשה ימים, גם כאין שם יער וסבך עץ בעיד? ע"כ היתה דעת ה"מ שעקרת יצחק לא היתה בהר המוריה שבירושלים אלא בהר סיני וארץ סנה נקראה ארץ המוריה, וע"ז דייק הש"ס מ"ט קרי הבא במתניתן (מי שענה לא"א בהר המוריה) להר סיני מוריה, שמשם יצאה הוראה לישראל וז"ל. עכ"ל— אבל במב"ת נעלמו מעין בלם דברי הילקוט שה"ש (ד'): "אלך לי אל הר המור, מאי הר המור פליגי בה ר' לוי ור"ח כנ"ל. וכן נראה שהיתה גי' רש"י וע"כ כתב, וכתוב אל הר המוריה", הכונה על פרשת העקרת, כי בפרשה בנין הבית בדה"ל לא כתוב אל הר המוריה אלא בהר בכ'. ומעתה אזלה ת. יההס, כי הר המור לחוד והר המוריה לחוד ומקור אחד לרש"י והוס' עם המשורר שלנו והאמת תורה דרכה. יהושע פדעמינגער הכהן — משורקוב.

הערת המערבת. למנוע תשוכות וזכחים על הדבר הזה עלינו להעיר, כי הדברים מכוונים רק על היש מפרשים שברש"י, כי רש"י עצמו פירש בפרשת דעקידה "ארץ המוריה ירושלים וכן (בדה"כ ג') לבנות את בית ה' בירושלם בהר המוריה ורבותינו פירשו ע"ש שמשם הוראה יוצאה לישראל".

במו"ט אני מברך מעמק יקרב את יריד נפשי היקר מר נחמן פראממער לארוסו. יעקבא זיענעל — קאנטשונא. מקרב ולב עמוק אני מביעים במו"ט לרענו הנכבד מר נחמן פראממער מפה לארוסו. אשר הודוויץ, שמואל פרומד, בריש האלכערטאל — קאנטשונא. במו"ט אני מברך את רעי חביבי הדר. שלמה שטיין מטרנפול לארוסו. משה דלונץ. ברגשי אהבה נברך במו"ט את ידידנו מר יוסף ברין ממיאוו לארוסו. לוי ריין ודעיתו — ש. א. אוהעל. במו"ט למד ישראל ליכטער לארוסו מברכים משה נעלערינטער ושמואל שיינבאך — ספדי. הננו מברכים במו"ט את רענו מנוער מר יונה רוטנברג לחתינתו. ליב טובים, אהרן כרף — אושפיצין. זר פרחים עם במו"ט אניש לידדי מר בעריש דיינער לבאו בכרית האירוסין עם מ' ולצד מכרזאנוב. מו"ט גם למשפחה. משה יאזעפטהאל מויעליטשקא, עתה במשן. מקרב ולב עמוק הננו מביעים במו"ט לרענו ויד"נ מנוער מר מתתיהו איינער לארוסו עם מ' גאלדע בהבן מלינעץ. מו"ט גם להוריו. יוסף קרעמער, אברהם בלוטענעל. הנני מברך בחבה את ידידי מר דוב בעריש שטעפפעל לחתונת כהו מ' פרומעט עם מר אפרים אינטראטור מבלאזוב במו"ט. יוסף אבראהאם — קראקא. בדגשי כבוד ואהבה הננו מברכים את ידידנו מר מרדכי שאהר מפה לחתונתו עם מ' גיטל וואנדער מפה במו"ט. מנחם שפיענלער, טיכל שענדלער — יורק. הנני מברך בחבה ובחדוה את גיסי מר מענדל שטערן בכרזאנוב לארוסו במו"ט. משה קארנהייזער — בובניא.

הוצאת "השרון", פשימשל.
חדשה בספרות החנוכית.
"שפת נוי"

ספר למוד השפה העברית עפ"י השטה הטבעית עם תמונות וציורים. מאת רפאל סוטרמן וצבי שרפשטיין. חלקראשון. — (לשנת הלמוד הראשונה).
אלפא ביתא ומקראה
 מהירו כתר ועשרים הלר. פורטא 5 הלר. — "שפתנו" הנהו עפ"י סדורו המצוין, הדרגתו הנכונה, תכנו המענין והמועיל והרהו החיצוני — האלפון המשוכלל היחיד, העולה על כל הקודמים. פרוספקט מפורט ישנה לכל דורש המכירה הראשית נמסדה אל:

Amkraut & Freund, Przemyśl (Galizien).
 נמצא להמכר גם בבמה"ס החדש S. Fenig Sanok. מורים ווערים יקברו הנחה.

אוצר ישראל

חבור נחוי לבל בן תורה, רב ומשכיל, מכיל את כל מקצועות התורה והספרות היהודית ודה"י וכל עניני היהדות בכל מקצועותיה. מי שקנה את הכרך הראשון ישלים לו את יתר הכרכים.

יצא לאור הכרך השלישי.

מחיר כל כרך מכורך יפה ככר 15 כהרים. ע"י "המצפה" רק 12.40.

נחמן פראממער	מאניא פיש
קאנטשונא	מאורשים כח' כסלו הר"ע
נחום קופפערמאן	קוקימיה
מאורשים כח' כסלו הר"ע	טלומאטש
דוב געפפנער	פוטוק זלוטי
מאורשים כח' כסלו הר"ע	מייכאלטשי

מעמק רבי אביע במו"ט לבן דודי מר נחום קופפערמאן מפה לארוסו. מו"ט להוריו. נחום אויערבאך = קולומיא.

חידות ההגדות הנפלאות ע"ד עשרת השבטים ופתרונו

מאת שמעון מנחם לור.

הכן הענינים. פתחה. פרק א' סוד הסמבטיון בתוראות לקרשת שבת ב. הסמבטיון ו. הרי החשך" ביחוסם להשבטים. ג. ההגדה על ארות, בני משה" ויסודה. ד. ממלכות ישראל בערב הרומית ובאפריקה המזרחית, ממלכות יהודיות של הכורוס, החלזים והאוארים באירופה ה. אלדד הרני וספוריו. ו. נפלאות עשה"ש מקומות ע"י עדים נכרים. ז. מהות השבטים ההם וסוד "שבט נוס". ח. ממלכת ישראל באוויא התיכונה. (בשורת בנימן מסדירו). ט. בשורות ע"ד בואה עשה"ש והמשיח. יב. ממלכת ישראל במדבר סהרה, יא. דוד הראובני ושליוחיו (ממלכת ישראל במדבר ערב). יג. ממלכת ישראל בהידו (לכל הימים של עשה"ש י"ג). עקבות נדחי ישראל באוויא המזרחית ובאוסטרליא. יד. ער-ראיה לכל הגדות. טו. אגרת נחמה מכני משה, אשר מעבר לגהר סמבטיון. טז. שבתי צבי ועשרת השבטים. יז. הגדת "היהודים האדומים" ויסודה. יח. תירום נוסעים לבקש את עשה"ש (מכתב רבנים אל בני משה). יט. עשרת השבטים והסמבטיון בחינוא. כ. עשרת השבטים באפריקה. כא. האנגלים — עשרת השבטים. כב. היפנים — עשרת השבטים. כג. בטול ההשערה החדשה, שהתבוללו עשה"ש כגוים. כד. פתרון החידה. כה. השבטים ומחלקותם בא"י ואופן גלותם. כו. יהודה וישראל גו אחר. כז. עשר שבטים כוסף היה. כח. אחרית דבר.

כל הפרובלמות האלה התבאנה בחקירה מדעית חפזית, בהגדות כל הזמנים בענין זה יגלו מקורן ומפתחן, כל ההשערות תבחנה, להעמיד את הדבר על אמתו. מחיר הספר 2 כתרם. — להשיגו ע"י הארמיניסטרציה "המצפה" בקראקא.

נגמר ב"ה ספר

דבר יום ביומו

חלק שני על ששה חדשי החורף מן כ"א הרב הרשן ר' חיים קנאלער נ"י מפרעמישלא בעה"מ ספרי "פרי חיים" רדשית ו"פרי חיים" לדרושי רמ"ץ וביאור "פרי חיים" על חמש מגילות ו"בכור חכמים" על תורה וס' "בן חלד" וס' אחד הש"חיים" וס' "דבר יום ביומו" ח"ה. מעשהו בחלק השני כמעשהו בחלק ראשון מחזיק ר"מ עמודים א' טאף גדול. הוכנו לידע כל ימי החודש באיזה יום כשבוע יחולו בכל יום ויום דבריו הורה, אגרה, מנהג או דין הראוי לאותו יום והמאורעות שארעו ביום ההוא לישראל. גם פטירה גדולה עמנו וצדיקיו ז"ל ועדברי הורה מהם לעה הצורך. — מחירו כתר אחד חפשי מן פורטא. — וכ"כ יש עוד למכירה, כל עוד לא נמכרו כולם. החלק הראשון "דבר יום ביומו" על חדשי הקיץ בכורך הישב בער 1.50 קראנע חפשי מפורטא ואלה שכבר שלחו מעות יקבלו הספרים בימים אלו חפשי כנ"ל ואם אתמהמה אינו ימים אל תתמהו, כי קשה העבודה לשלוח לכולם כפי"א וההכרח לשלוח כזה אחר זה, אבל כולם יקבלו בטח אי"ה בימים אלו.

כן אודיע, כי הדפסתי בהסמכות גדולי הדור עבור אנשים עובדי דרך או עולי ימים סידור בלי השמות הקדושים ויקרא בשם בחיקו ישא, שיוכל הנוסע או העלם לישא הסידור בחיקו מכלי חלל השמות הקדושים ונדפס כסמטערעטיפען של הגאון הצדיק מ' יעקב מאיר מו"ץ דק' מינסק כרוסא וגדולי רוסיא משבחים מעשהו. מחירו בכריכה טובה חפשי מפורטא 30 העלערע ולמו"ם ינהן ראכאט כנהוג.

המעות לשלוח ע"י ארבעסע:

Buchdruckerei Knoller & Sohn, Przemyśl (Galizien).

NIEDERLÄNDISCHE LEBENSVERSICHERUNGS-GESELLSCHAFT

ניעדערלענדישע לעבענספערזיכערונגסגעזעלשאפט

דירעקציען פיר עסטערייך:

ווינען, 1 בעצירק, אספערנפלאטץ 1 (אים אייגענען הויזע).

די געזעלשאפט פערזיכערט צו פעסטען ביללליגען פרעמיען נאך פער- שיערענען קאָמבינאציען אונד מיט נאראנטירטעם געווינאנטייל.

פערנער עמפפעהלען וויר אלס אייסערסט גינסטיג דען אבשלוס נאך טאריף 28. היעביי וויר ביי אבעלעכען דעם פערזיכערטען אן די הינטערבליע- בענען (יורשים) איינע זעהר האָעע פענסיאָן, נעמליך 10 פראָצענט דער פערזיכערטען סומע, אינר פראמצערעם נאך אכלויף דער פאָרהער פער- איינבארטען פערזיכערונגסדויערהאנע יעדען אכצונ דער עמפפאנגענען פענסיאן די פאלע פערזיכערטע סומע אן די ערבען צור אויסצאהלונג געבראכט. צור ערקלערונג דיענע פאלגענדעם ביישיפעל:

אין מאנן פאָן 35 יאהרען פערזיכערט 10.000 קראנען, צאהלכאר אין 25 יאהרען, וואָפֿיר יעהרליך 491 סראָנען אן פרעמיען צו צאהלען זינד. (דיעזע פרעמיע קאנן אויך אן פערטעלעהרליכען זדער כאָאמליכען ראמען ערפאלנען) אנגענאמען דער פערזיכערטע ווירדע נאך אכלויף פאָן 3 יאהרען שמערקען זאָ צאהלט די געזעלשאפט אן די ערבען איינע יעהרליכע פענסיאָן פֿאָן 1000 קראָנען, אונד צוואר 22 יאהרע לאנג, נעמליך כיו צום אכלויף דער געוועהרטען אויפשוּבציט. נאך אכלויף דיעזער 22 יאהרע הערט רי פענ- סיאָנצאהלונג אויף אונד די געזעלשאפט פערנישטיט אן די הינטערבליעבענען אויסערדעם נאָך די פֿאָלע סומע פֿאָן 10.000 קראָנען. צור אויפנאמע פֿאָן פערזיכערונגען אונד ערטיילונג פאן אויסקינסטען העלט זיך עמפפעהלען:

Die General-Agentur der „Niederländischen“

Löbel & H. Taubes, Czernowitz.

מיטארבייטער ווערדען אן אלען ארטען געזוכט.

מודעה בספרות הפדגוגית

בית מסחר ספרים „התחיה“ הנוסד ע"י אברהם ראבינוואהן בסטניסלב גאליציען ימכור ספרים דלמטה במקוה הזול:

- K h
- דברי ימי ישראל מאת פרופסר צבי גרעץ מהרוגס בעברית מאת שפ"ר כל החלקים על ניר רענל 42.—
- דישא מכורך בשמונה כריכות הרר 50.—
- היסטוריה ישראלית מאת ר"ר יוסף קלוזנר 4.—
- דוד ודוד ודרשויו ה"ח בשלימות מאת אייזיק הירש ווייס 5.—
- לוח אחיאסף משנת הרנ"ג, הרנ"ח, כל אחר 2.50
- לוח אחיאסף משנת הרנ"ג, הרנ"ט, כל אחד 2.50
- לוח אחיאסף משנת הרס"ב 2.50
- לוח אחיאסף משנת הרס"ד, הרס"ה כל אחד 3.20
- „הדור“ עהון מאת דוד פרישמן שנה ראשונה 7.50
- „הדור“ עהון מאת דוד פרישמן שנה שניה 5.—
- ספרות ישראל ד"ח מאת שטיינשניידר 5.—
- ר' יום טוב ליפמן צונץ מאת שפ"ר ביוגרפיה 4.—
- דרך השוכה מאת צלפחד בר חשים התועה 70.—
- מכתבים על דברי הספרות מאת דוד פרישמן 1.30
- „האיצר“ מלין גדול ממקרא ומשנה מאת ש. י. פֿין ב"ח 13.—
- רך לעבור גולים מאת מ. לילנבלום 2.—
- כירניקה תרגום דוד פרישמן 4.50
- מורה הלשון מאת צבי לרנר 2:60
- מורה נבוכי הלשון מאת יעקב שפירא 1.30
- המורה מאת י. גרדון 1.90
- דקטנר כ' חלקים מאת הירשביין, איהווגרפיה 1.30
- מקרא מפרש „ישעיה“ הוצ' חדשה 1.30
- האבוב מאת רבניצקי 1.30
- המקוים הם חוץ מפורטא.
- הכריכה על כל ספר למוד 20 הלר.
- מורים, בחי ספר, מוכרי ספרים מקבלים רכט הנון.
- כל מי שיקנה בעד 25 כתרם למחיר הקצוב פה דוקא יקבל לתשורה את כל שירי ד"ר יצחק קמינר.
- הכל אוכל לשלוח חיפק אם ישלחו הקונים דמי קרימה והשאר בוקיפה.

Abraham Robinsohn, Buchhandlung Stanislau, (Galizien).

בוכהאלטער

מיט לאנגערער פראקסיס, פאלנישער אונד דייטשער קאָרעספּאָנדענט, נעליי- פֿינער מאַשינענשרייכער זיכט איינען פּאַסאַען. — ארבעסע

Michał Löw, Stryj Drohobyczerg.

מכתבי מחקר ובקרת

החפץ בספרי „מכתבי מחקר ובקרת“ ספר ראשון הכולל בתוכו מכתבים נשישות הזמן בחכמת ישראל העתיקה והחדשה ויכל לפנות למערכת „המצפה“, ותחת שהיה מקחו עד הנה יותר משני כתרם יקבלוהו קוראי המצפה במחיר כתר אחד עם פּאָרטאָ. לחכמים ומחברים אשלחנו תמורת ספריהם.

נווכתי: שמואל אלכסנדראוו בעיד באַברויסק פלך מינסק ברוסיא.

מאגרות החיים

ארכעים ואחד ציורים ותמונות מכתות החיים

מאת יצחק פרנהוף

הספר נדפס הדר על ניר רגל. נמצא למכירה כמספר מסוים מצומצם. — מחירו כתר אחד, עם המשלוח עוד 5 הלר, בכסף או במרקאות. להשיגו תבק אצל המחבר:

Isak Fernhof, Stanislau.

יצא לאור קובץ שירים כשם:

צהרים

מאת דר. א. קאמינקא

ספר כולל שיריו היותר נככרים המפורים במכ"ע ומאספים שונים ושירים גדולים חדשים, בתוכם: „אחר“ או „מיה אלישע כן אבויה“ דראכא מזמן חכמי המשנה. מחיר הספר בהוצאה מהודרה על ניר יקר מאר 3 כתרם ובהוצאה פשוטה 1.80 להשיגו גם ע"י „המצפה“.

הארסה להמחבר:

Rabb. Dr. A. Kaminka, Wien III Obre Weissgärberstr. 24.

מנורות לתנוכה

פֿאָן עכטען זילבער ניכט צום אונטערשיידען, א. צ. 1 מנורה אויס עכטעם כינא-זילכער נאָראנטירט פיר עהל אדער קערצען נור קראָנען 3.50; 3 שטיק נור קר. 9.75. דעמטאָ מיט האָהער ריקוואנד פרימא פֿערנאָלדעם נייעסטע פֿאָסאָן נור קר. 7.25. דעמטאָ רייך פֿערציערט פֿייער פֿערנאָלדעם גאנץ נייע פֿאָסאָן מיט פֿאָי גראַדע וויא עכט זילבער נור קר. 9.50. דעמטאָ מיט פֿום אויך פיר דאס גאנצע יאהר אלס לייכטער אויף שבה צו בעניצען 45 צמ. הויך נור קר. 9.25.

צו בעציהען פֿר. נאכנאמע דירעקט פאס גרעסטען פֿאַבריק-קלאַגער

A. Kapelusz, Krakau

ul. Starowiślna 42.

— אומטויש געשטאממעט, אויך געלד רעטור. —

יואל וויינרעב, לעמבערג. קראקויערנאסע נומר 32, עקע שטעלעצקאנאסע נומר 2

עמפפעהלעט זיי גרעסטעם שפעציעל פיר אויסשטייער איינהויפע אייגעריכטעטעס מאַנאָוין פֿאָן נייהייטען אין שניטער, זיידעך, וואללשטאפֿע. מאדע"ווארעז

העמים העתיקים וישראל

מאת מתתיהו מויזש.
הספר הזה מהאר באופן מדעי את ההתייחסות הדרדית בין המצרים, הפרסים, המכרעים, היונים הרומים, הנצרים הקדמונים, הערבים עד ימי הכריסטוס ובין ישראל.

באסטטור. וואָנענשריפט של הדר. בלאך
מז 7 25 1009 יש עליו:

»Eine in hebräischer Sprache verfasste lehrreiche und lesenswerte Schrift, mit einer Fülle interessanten historischen Materiales aus dem jüdischen Schrifttum und der antiken Literatur. Auf die Geschichte des Antisemitismus wirft diese Schrift helle Schlaglichter.«

מחירו 1.20 ק. עם המשורה.

הדפסו אצל המחבר:

M. MIESES, KOŁOMYJA.

יבואים לבט גרין.

הערינגע זין גראס!!!

ויער ביא דער ערסטע קוועלעך

פעטט הערינגע

פודל הערינגע

ראקס הערינגע

מאטיעס הערינגע

שנייד הערינגע

קויפֿען ווידע, ווענדע זיך אן דיא גרעסטע הערינגע-עקספארט פירמא:

MARKUS SCHWARTZ, PODGÓRZE.

פרייזיסטע אויף פערראנגען גראסס אינד פראנקא.

האטעל וועסטויראציאן כישר
רבעיב יהודים של

שלום אהרן ראזענטאל

בלבוב רחוב רזעניצקא 13.

טעלעפאן נו' 1314.

רשימת הדרושים

יצא זה עתה קמזוג מביל 600 ספרים-דרושים ופירושים על הנ"ך. בהם נמצא ספרים יקרי המציאות, קמזוג ישולח חפשי לכל דורש.

Jacob Lipschitz

Nr. 1. Finch Str. Brick Lane, E London, (England).

מהות המוסר

מאת ישראל סירקיס

המחבר העברי הזה סלל דרך חדשה בפילוסופיה והוא מגלה העלמות חכמת כספתי נפש האדם. הוא חיפש כל רה הסבות, שגרמו את הדעות המוסכמות בתורת המוסר של סדר החברה. הוא מהפך את כל השקרים המוסכמים ומעמידם על אמתתם, קורא לכל כלל אנשי בשם האמת והמראה מקורו. המחבר הוא פילוסוף עמקן וככ"ז בעל מנגנון פשוט ומובן לכל בכל פרק ופרק הוא מגלה המון אמתיות מפליאות ומחכימות. ספר כזה לא נכתב בתוכנו זה מאות בשנים. המחבר באיסטב רוא נמכר ל"המצפה".

מחירו 1.40 כתרם עם פרטא ע"י-אדמיניסטראציה של "המצפה".

Wyd.: Naftali Hof. S. M. Gazer.

odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer
Drukarni: S. L. Deutscher v Podgorz

כיום 1 ירחש יוני 1909 נפתחו בלבוב עסקי

Kredit-Union

reg. Gen m. b. H.

Lwów ul Karola Ludwika 35 Pasaż Feller

הכלית מוסד הבנק הזה של אנדה-שוהפים גדולה היא להרים המצב הכספי של יהודי גליציה במתן הלוואות בנזל, המיכה כל התאמצות להסדר, המתגלה באיזה מקצוע ומקום, וביחוד ביסוד מחסוני העשיה ואגודות כלכלה ככל המינים ועזרה בדרך בנקים מרכזים במפעלי עסקים של מותרים ובעלי מלאכה יהודים.

הננו כומניום את אחינו בכל מקום שהם, לקנות מניותינו בנות 200 כתרם (כרנד 10 כתרם לקרן השמורה)

ולחפיד אצלנו בקרונות כסף

נגד 4 1/2 אחוזים בטאה עסקא.

הנהגת הקרדיט-אניון בלבוב.

Bücher-Lieferung gegen Monatsraten!

- Graetz, Gesch. d. Juden 13 Bde.
- Meyers, Convers. Lexicon 20 "
- Brockhaus 1908 " 17 "
- Spamers, JH. Weltgesch II " "
- Brehms Tierleben II " "
- Leixner, Literaturgesch 4 " "
- Kaufm. Bibliothek 5 " "
- Weltall und Menschheit 5 " "
- Allgem. Naturkunde 10 " "
- Sämtliche Klassiker (illustr.)

Alles in neuesten Auflagen, prachtvoll gebunden liefert solventen Personen gegen Monatsraten von K 5.— aufwärts:

A. WEISSMANN Podgorze (Galizien).

Kaufm. Fern-Unterricht!

בוכפיהרוג (אללע בעטאדען), האנדעלסקארעספאן-דענק, דייטשע שראכערהע, קויפמ. רעכנען, האנדעלס-א ווכסעלרעכט, ווארענקונדע, געאגראפיע, שענשרייבען, וועלטגעשיכטע, עס פראנס-וועלטש פראכע, סטעגאגראפיע (אללע סיסטעמע) א.ה.וו. קאנן יעדערמאנן אהנע בעזאנדערע פאָרקענטינסע אים ברועפליכען וועגע אינד אין קורצער צייט גרינדליך ערלערנען. — האגראר מאַססיג. — ביי גלייכצייטיגער טיילנאָהמע אן 4 לעהר-פעכערן.

Stenographie gratis

אָנפראַגען נור געגען רעטורקארטע. פראַסעקטע K. 0.50 פראַכעבריעע א K 2.50 פראַנקא. ערפאלג גאראנטירט!

Erstes commercielles Unterrichts-Institut.

Abteilung für briefl. Unterricht

A. WEISSMANN, Podgorze-Krakau H-E.

Newyorker Germania

LEBENSVERSICHERUNGSGESELLSCHAFT.

Versicherungsstand am Schlusse des Jahres 1905	K. 539,686 228.—
Stand der Activa laut Bilanz Ende 1905	„ 176,528,370.—
Einbünfte von Assekururanz Prämien und Zinsen 1905	„ 30,748,986.—
Ueberschuss vom Jahresumsatz	„ K. 2,215,336.—
Reserven v. früheren Jahren für Dividende	„ 11,718,647.—
	„ 13,934,003.—

Folgende Vorteile bietet die Newyorker Germania ihren Versicherten:
1) Sie gewährt die ersten Dividenden schon nach Ablauf des ersten Jahres; 2) die Polizzen behalten ihren Wert nach 3 Jahren der Ausstellung sogar wenn die Versicherten durch Selbstmord oder Duell starben, und auch in Fällen, in welchen der Antrag objectiv falsche Deklaration enthält; 3) Reise um die ganze Erdkugel unterliegen keinen besonderen Prämien; 4) ebenso brauchen im Kriegsfall die zu den Waffen Berufenen keine besonderen Prämien zu zahlen; 5) nach 3-jähriger Versicherung kann der Versicherte, bei Einstellung weiterer Entrichtung der Prämien, über die Polizze frei verfügen, gemäss der in der Polizze ersichtlichen Instruktion.

General-Agentur für Westgalizien

Sigmund Gleitzmann, Krakau
Jasnagasse 5.

Agenten unter günstigen Bedingungen gesucht.

Erstes und Grösstes
Grammophonhaus

JOSEF WECHSLER

Eugros & Endetail

Lemberg, Sykstuska 2 Krakau, Grodgasse 71

געזעראלפערטרעטער רעד גראַמפֿאָן אַקציען-געזעלשאַפֿט

מיט מאַרקע, שרױבערע ענגער

גרעסטעס לאגער פאָלנישער, דייטשער, העברעאישער אינד יודישער פלאַטען מיט מאַרקע, ענגער ל"י

20 000 פראַטען ערסטגרעסטער קינסטלער

שטעטס אַם לאַגער

רעפראַטירטילע אונד ווערקשטעטע אַם אַרטע בעטע אימ-טוישעדיגונגען. — פרייזקאטלאָגע גראַטיס אונד פראַנקא.

ידיעה שלמה ומקפת בשפה העברית לכל מקצועות ימלא כל אחד, בין שהוא מחיל, בין שיש לו כשר - ידיעה מוקדמת הגונה -

בל"ב מכתבי הוראה

הכוללים בקרבם חלק הגון מן הספרות בשיר ובפרוזה ומה כל הדקדוק מתחלתו ועד סופו עם חנוכים רבים מאד בכתיבה, פרוספקט מפורט חנם. מכתב לדוגמה כתר אחד. הדורש פרוספקט ומשלם 25 הלר במרקאות יקבל גם את הספר "תמונות וטפוסים" המכיל שלשים ספורים ולוירים, מחיי היסודים בגליציה. האדריסה:

שכה וואַלאַקאָוסקי, קראַקא
Miodowa 16. Postfach № 119.

Hotel Katz Rzeznicka 7, Lemberg

מטעלעפאן נומר 4360.
הוא האכסניא והמסעדה שלי, שהיתה כמה שנים כרחוב רייטאנא ועתה נעתק הלום והוא בחדרים מרווחים ובאכלי מעדנים ערובים בהכלית הכשירה והנקיה לאחינו כ"י החרדים, אף למהדרין מן החרדיין. יוסף כ"ץ.

ISIDOR KRIEGER

Friedland bei Mistek (Mähren)
פערזענדעט פֿוהרכאנס-אונד פֿיאַקע-פייזשען אוים פרימא קערן-רעדער-גע-שניטמען צו בילדינגסמען פרייזען. פערזאנד פער נאכנאהמע.

געזע-פעטט.

ראָהעס אונד געקאכטעס פערזענדעט
כשר טעגליך פרישעס וגם לפסח
Juda Zins, Husiatyn, (Galizien)
פרייזע אונד הפשיום מהרכנים הנאונים ככערזאן, פפרעמיטרא ומסטרר ווענדע אויף פערראנגען.

מעטה משובה

J. B. RAPAPORT
Dabrowa bei Tarnow
GROSSMETHBRAUEREI
Gegründet im Jahre 1878

u. Premionirt mit Goldenen Medailen.
עמפֿיעלט זיינע אללגעמיין געריהט-טע ערציינינג אין פערשיעדענען סארטען, א.צ. : ראטהען, ווייסען, דאפערמעטה, קאפאווין, כאלניאק, ווישניאק, ארטער בוטעלען-מעטה, אלא כארנא צו בילדיגען פרייזען; פערנער: ביענענאקס אין שלאדער-האניג פיר קארנאליאה, נהאנדלונ-גען. — פיר רעלע בעדיענונג אונד פאלרסטע צופריעדענהייט ווירד גאראנטירט.

לעמבערג, טעלעפאן 2033/II
קראקוי, טעלעפאן 641